

**ГЛУХІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ОЛЕКСАНДРА ДОВЖЕНКА**

Навчально-науковий інститут педагогіки і психології,
кафедра теорії і методики початкової освіти

СИЛАБУС

навчальної дисципліни

Методика навчання соціальної і здоров'язбережувальної освітніх галузей

Код дисципліни	ОК 25
Освітній ступінь	Перший (бакалаврський) ступінь вищої освіти
Статус дисципліни	Обов'язкова / вибіркова (дисципліни вільного вибору здобувача)
Галузь знань	01 Освіта /Педагогіка
Спеціальність	013 Початкова освіта
Освітня програма	Початкова освіта та інформатика. Початкова освіта та мова і література (англійська). Початкова освіта та музичне мистецтво.
Обсяг дисципліни	3 кредити ECTS (90 академічних годин, 36 аудиторних)
Види аудиторних занять	Лекційні і практичні заняття
Мова викладання	Українська
Форми навчання	Очна, заочна, дистанційна, змішана
Форми контролю	Залік

Інформація про викладача

Викладач (ПІБ, науковий ступінь, учене звання, посада)	Мозуль Ірина Вікторівна, старший викладач кафедри теорії і методики початкової освіти, кандидат педагогічних наук
Контактний телефон	+38(096)970-54-85
Е-mail:	mozul@gnpu.edu.ua mozul.dubok@gmail.com
Профіль викладача	https://scholar.google.com.ua/citations?hl=ru&user=OotCLKMAAAAJ
Консультації	Щочетверга, 15.00-16.00 год ауд. № 105, 1 корпус; за умови дистанційного навчання – у той же час на платформах Zoom або Google Meet

м. Глухів

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«Методика навчання соціальної і здоров'язбережувальної освітніх галузей»

Найменування показників	Спеціальність, спеціалізація, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів 3	Спеціальність 013 Початкова освіта	Нормативна	
Модулів 2	Спеціалізація: Інформатика / Іноземна мова		
Змістових модулів 2		Рік підготовки:	
Загальна кількість годин -90		3-й	3-й
		Семестр	
		6	6
	Лекції		
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 1 самостійної роботи студента -3	Рівень вищої освіти: бакалавр	18 год.	4 год.
		Практичні, семінарські	
		18 год.	4 год.
		Лабораторні	
		-	-
		Самостійна робота	
		54 год.	82 год.
		Вид контролю:	
Залік / залік			

2. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Анотація до навчальної дисципліни.

Навчальна дисципліна «Методика навчання освітньої галузі «Соціальна і здоров'язбережувальна» є нормативною компонентою освітньо-професійної програми «Початкова освіта» підготовки здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти зі спеціальності 013 Початкова освіта.

Навчальна дисципліна формує знання про сучасні наукові концепції збереження здоров'я учнів та шляхи впровадження здоров'язберігаючих технологій у навчально-виховний процес початкової школи відповідно до концепції НУШ. «Методика навчання соціальної і здоров'язбережувальної освітніх галузей» ознайомлює із сутністю і видами здоров'язберігаючих педагогічних технологій; основними положеннями, що визначають зміст, організаційні форми та методи організації навчально-виховного процесу відповідно до загальних цілей збереження здоров'я учнів; закони і закономірності оздоровчого навчання і виховання молодших школярів; зміст і методику використання оздоровчих технік у навчально-виховному процесі початкової школи; особливості застосування здоров'язберігаючих педагогічних технологій задля збереження та зміцнення фізичного і психічного здоров'я учнів.

Дисципліна «Методика навчання соціальної і здоров'язбережувальної освітніх галузей» вивчається студентами спеціальності «Початкова освіта» на третьому курсі у шостому семестрі. Даний курс передбачає ознайомлення майбутніх фахівців із теоретико-методологічними і методичними основами організації здоров'язберігаючого навчально-виховного середовища у сучасній початковій школі. У процесі вивчення дисципліни студенти отримують знання про сучасні наукові концепції збереження здоров'я учнів та шляхи впровадження здоров'язберігаючих технологій у навчально-виховний процес початкової школи.

Здобувачі вищої освіти ознайомлюються із сутністю і видами здоров'язберігаючих педагогічних технологій; основними положеннями, що визначають зміст, організаційні форми та методи організації навчально-виховного процесу відповідно до загальних цілей збереження здоров'я учнів; закони і закономірності оздоровчого навчання і виховання молодших школярів; зміст і методику використання оздоровчих технік у навчально-виховному процесі початкової школи; особливості застосування здоров'язберігаючих педагогічних технологій задля збереження та зміцнення фізичного і психічного здоров'я учнів.

У ході вивчення навчальної дисципліни «Методика навчання соціальної і здоров'язбережувальної освітньої галузі» студенти вчать аналізувати наукову літературу з проблеми організації здоров'язберігаючого навчально-виховного процесу у початковій школі; враховувати принцип регіональності у процесі вибору форм і методів збереження та зміцнення здоров'я молодших школярів; моделювати систему діяльності вчителя і учнів, яка сприятиме формуванню у них умінь та навичок збереження здоров'я і ведення здорового способу життя.

Освітній компонент «Методика навчання соціальної та здоров'язбережувальної освітніх галузей» належить до циклу дисциплін професійної підготовки, що формують профіль майбутнього вчителя Нової української школи з теорії, практики та методики

громадянської та історичної освітньої галузі. Навчальний контент визначає компетентності, яких має набути здобувач вищої освіти відповідно до вимог освітньо-професійної програми «Початкова освіта» та Професійного стандарту вчителя початкової школи.

Освітній компонент є інтегрованим, оскільки поєднує в собі підготовку здобувачів освіти до викладання в початковій школі освітніх галузей соціальної та здоров'язбережувальної за такими наскрізними освітніми лініями:

екологічна безпека і сталий розвиток (підсилює формування у молодших школярів соціальної активності, відповідальності й екологічної свідомості: збереження, захист довкілля усвідомлення сталого розвитку готовність брати участь у вирішенні питань навколишнього середовища та розвитку суспільства),

громадянська відповідальність (покликана забезпечити: розвиток соціальної й громадянської компетентностей розкрити суть поняття «відповідальний громадянин» і визначити вектори його діяльності),

здоров'я і безпека (формування молодшого школяра, який: є духовно/емоційно/соціально/фізично повноцінним громадянином дотримується здорового способу життя активно долучається до облаштування безпечного для життя й діяльності середовища),

підприємливість і фінансова грамотність (навчання молоді: раціонально використовувати кошти планувати витрати заощаджувати реалізовувати лідерські ініціативи успішно діяти в технологічно швидкозмінному середовищі).

Окреслені наскрізні лінії є засобом інтегрування навчального змісту, корелюються з окремими ключовими компетентностями, сприяють формуванню ціннісних і світоглядних орієнтацій здобувача початкової освіти.

У процесі вивчення освітнього компонента здобувачі освіти отримують знання про сучасні наукові соціальні концепції, концепції збереження здоров'я молодших школярів; шляхи впровадження новітніх соціальних, здоров'язбережувальних технологій в освітній процес початкової школи. Здобувачі вищої освіти ознайомлюються із сутністю і видами соціальних та здоров'язберігаючих педагогічних технологій; основними положеннями, що визначають зміст, організаційні форми та методи організації освітнього процесу відповідно до загальних цілей збереження здоров'я школярів; закони і закономірності оздоровчого навчання і виховання; зміст і методику використання оздоровчих технік у навчально-виховному процесі початкової школи; особливості застосування здоров'язберігаючих педагогічних технологій задля збереження та зміцнення фізичного і психічного здоров'я; методи та засоби формування соціальної та здоров'язбережувальної компетентності тощо.

Вивчення курсу «Методика навчання соціальної і здоров'язбережувальної освітніх галузей» дає змогу здобувачам вищої освіти оволодіти сучасними технологіями і оздоровчими техніками збереження та зміцнення здоров'я молодших школярів, сформувати у них готовність до створення психолого-педагогічних умов для формування здорового способу життя учнів та упровадження здоров'язберігаючих технологій в практику роботи початкової школи.

Програма освітнього компоненту розроблена з урахуванням аксіологічного, інноваційного, інтегрованого, синергетичного, діяльнісного та особистісно-

орієнтованого підходів до підготовки майбутнього учителя початкової школи Нової української школи.

Мета та завдання курсу.

Призначення навчальної дисципліни – ознайомлення студентів з цілями Державного стандарту початкової освіти щодо соціальної, здоров'язбережувальної галузі та формування в них вмінь і навичок, що сприятимуть досягненню учнями очікуваних результатів навчання, визначених означеною галуззю.

Мета курсу полягає у підготовці здобувачів вищої освіти до організації соціального та здоров'язберігаючого освітнього середовища у початковій школі, ознайомленні студентів із сучасними технологіями збереження та зміцнення здоров'я молодших школярів, формуванні у них готовності до соціальної та здоров'язбережувальної діяльності в освітньому середовищі початкової школи.

Значення вивчення навчальної дисципліни: підготовка здобувачів вищої освіти до організації соціального та здоров'язберігаючого освітнього середовища у початковій школі, ознайомленні студентів із начальними програмами НУШ, метою, завданнями, цілями Державного стандарту початкової освіти щодо реалізації соціальної та здоров'язбережувальної освітньої галузі, а також сучасними технологіями збереження та зміцнення здоров'я молодших школярів, формуванні у них готовності до соціальної та здоров'язбережувальної діяльності в освітньому середовищі початкової школи.

Цілі навчальної дисципліни: вивчення організації соціального та здоров'язберігаючого освітнього середовища у початковій школі, ознайомлення студентів із сучасними технологіями збереження та зміцнення здоров'я молодших школярів, формуванні у них готовності до соціальної та здоров'язбережувальної діяльності в освітньому середовищі початкової школи відповідно до концепції НУШ.

Завдання навчальної дисципліни: ознайомити здобувачів освіти із сучасними здоров'язберігаючими педагогічними технологіями, ознайомити здобувачів освіти зі змістом і методикою використання оздоровчих технік у навчально-виховному процесі початкової школи; навчитися здійснювати пошук, аналізувати, систематизувати й узагальнювати інформацію щодо збереження здоров'я і ведення здорового способу життя; сформувати у здобувачів освіти вміннями виявляти, ставити та вирішувати проблеми збереження і зміцнення здоров'я як власного, так і оточуючих; навчити застосовувати знання, вміння, цінності і досвід практичної діяльності з питань культури здоров'я та ведення здорового способу життя; сформувати у здобувачів освіти знання і вміння щодо організації здоров'язберігаючого освітнього середовища у початковій школі.

Завданням вивчення навчальної дисципліни є оволодіння студентами знаннями, що будуть сприяти:

– формуванню комплексу вмінь і навичок щодо застосування здоров'язбережувальних практик в освітньому процесі початкової школи в контексті НУШ;

– умінню обирати основні положення, що визначають зміст, організаційні форми та методи освітнього процесу відповідно до загальних цілей фізкультурної освітньої галузі;

– розвитку вмінь моделювати систему діяльності учнів, що сприятиме формуванню в них здоров'язбережувальної компетентності;

– вихованню в молодших школярів активної позиції щодо зміцнення і збереження власного здоров'я, виконання життєво необхідних рухових дій.

Мета і завдання освітнього компонента полягають у формуванні в здобувачів вищої освіти предметно-методичної компетентності з викладання в початковій школі соціальної та здоров'язбережувальної освітньої галузі; виховання в майбутніх фахівців власної ідентичності та готовності до змін шляхом осмислення зв'язків між минулим і сучасним життям, активної суспільної та громадянської позиції на засадах демократії, поваги до прав і свободи людини, толерантного ставлення до оточуючих, набуття досвіду життя в соціумі з урахуванням демократичних принципів. Оскільки освітній компонент передбачає професійну підготовку здобувачів освіти за освітніми галузями соціальна та здоров'язбережувальна, то її вивчення включає теоретичний та практичний інтегровані блоки.

Предметом вивчення освітнього компонента «Методика навчання соціальної та здоров'язбережувальної освітніх галузей» є процес навчання дисциплінам природничого циклу у початкових класах, який включає зміст, форми, завдання, методи та організацію навчання, що здійснюється в певних історичних умовах і складається з діяльностей вчителів (викладання) та молодших школярів (навчання).

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен:

- ознайомитися із сучасними здоров'язберігаючими педагогічними технологіями,
- ознайомитися зі змістом і методикою використання оздоровчих технік у навчально-виховному процесі початкової школи;

- навчитися здійснювати пошук, аналізувати, систематизувати й узагальнювати інформацію щодо збереження здоров'я і ведення здорового способу життя;

- оволодіти вміннями виявляти, ставити та вирішувати проблеми збереження і зміцнення здоров'я як власного, так і оточуючих;

- навчитися застосовувати знання, вміння, цінності і досвід практичної діяльності з питань культури здоров'я та ведення здорового способу життя;

- набути знань і вмінь щодо організації здоров'язберігаючого освітнього середовища у початковій школі.

Програмними результатами навчання передбачаємо формування сукупності загальних та фахових компетентностей майбутніх вчителів початкової школи, здатності розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у професійно-педагогічній діяльності, що передбачають застосування теоретичних положень і методів педагогіки, психології та окремих методик навчання й характеризуються комплексністю та невизначеністю умов.

Курс «Методика навчання соціальної та здоров'язбережувальної освітніх галузей» спрямований на формування у студентів таких компетентностей:

Загальні компетентності.

ЗК-3. Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.

ЗК-5. Здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

ЗК-6. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК-7. Здатність діяти соціально відповідально і свідомо.

ЗК-8. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).

Фахові компетентності:

ФК-1. Здатність спілкуватися державною та іноземною мовами як усно, так і письмово.

ФК-2. Здатність орієнтуватися в інформаційному просторі, використовувати відкриті ресурси, інформаційнокомунікаційні та цифрові технології, оперувати ними в професійній діяльності.

ФК-3. Здатність до інтеграції та реалізації предметних знань як основи змісту освітніх галузей Державного стандарту початкової освіти: мовно-літературної, математичної, природничої, технологічної, інформатичної, соціальної і здоров'язбережувальної, громадянської та історичної, мистецької, фізкультурної.

ФК-4. Здатність управляти власними емоційними станами, налагоджувати конструктивну та партнерську взаємодію з учасниками освітнього процесу, формувати мотивацію здобувачів початкової освіти до навчання та організовувати їхню пізнавальну діяльність.

ФК-5. Здатність до проєктування осередків навчання, виховання й розвитку здобувачів початкової освіти.

ФК-6. Здатність до організації освітнього процесу в початковій школі з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей молодших школярів, розвитку в них критичного мислення та формування ціннісних орієнтацій.

ФК-7. Здатність до моделювання змісту відповідно до очікуваних результатів навчання, добору оптимальних форм, методів, технологій та засобів формування ключових і предметних компетентностей молодших школярів у процесі вивчення освітніх галузей Державного стандарту початкової освіти: мовнолітературної, математичної, природничої, технологічної, інформатичної, соціальної і здоров'язбережувальної, громадянської та історичної, мистецької, фізкультурної.

ФК-8. Здатність до збору, інтерпретації та застосування даних у сфері початкової освіти із використанням методів наукової діяльності до формування суджень, що враховують соціальні, наукові та етичні аспекти.

ФК-9. Здатність до різних видів оцінювання навчальних досягнень здобувачів початкової освіти на засадах компетентнісного підходу.

ФК-11. Здатність до здійснення профілактичних заходів щодо збереження життя та здоров'я учнів початкової школи, до надання їм домедичної допомоги, до протидії та попередження булінгу, різних проявів насильства.

ФК-12. Здатність доносити до фахівців і нефахівців інформацію, ідеї, проблеми, рішення, власний досвід та аргументувати їх на засадах партнерської взаємодії в умовах початкової школи.

Програмні результати навчання.

ПРН-2. Управляти складною професійною діяльністю та проєктами в умовах початкової школи, виробляти та ухвалювати рішення в непередбачуваних робочих та навчальних контекстах.

ПРН-4. Спілкуватися із професійних питань засобами державної та іноземної мов в усній та письмовій формах, застосовувати в освітньому процесі прийоми збагачення усного й писемного мовлення молодших школярів.

ПРН-5. Організовувати освітній процес із використанням цифрових технологій та технологій дистанційного навчання молодших школярів, розвивати в учнів навички безпечного використання цифрових технологій та сервісів.

ПРН-6. Інтегрувати та використовувати академічні предметні знання як основу змісту освітніх галузей Державного стандарту початкової освіти (мовнолітературної, математичної, природничої, технологічної, інформатичної, соціальної і здоров'язбережувальної, громадянської та історичної, мистецької, фізкультурної) та трансформувати їх у різні форми.

ПРН-7. Планувати й здійснювати освітній процес з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей молодших школярів, забезпечувати розвиток пізнавальної діяльності учнів, формувати в них мотивацію до навчання.

ПРН-8. Організовувати конструктивну та партнерську взаємодію з учасниками освітнього процесу початкової школи, використовувати практики самозбереження психічного здоров'я, усвідомленого емоційного реагування.

ПРН-9. Планувати та організовувати освітній процес у початковій школі, позаурочні й позашкільні заняття та заходи, використовуючи різні організаційні форми навчання та типи занять, із дотриманням принципу науковості та вимог нормативних документів початкової школи.

ПРН-10. Використовувати в освітній практиці різні прийоми формувального, поточного і підсумкового оцінювання навчальних досягнень здобувачів початкової освіти, прийоми диференційованого оцінювання дітей з особливими освітніми потребами.

ПРН-12. Застосовувати методи та прийоми навчання, інновації, міжпредметні зв'язки та інтегрувати зміст різних освітніх галузей в стандартних і нестандартних ситуаціях професійної діяльності в початковій школі, оцінювати результативність їх застосування.

ПРН-13. Організовувати освітній простір з дотриманням принципів універсального дизайну, безпечно, проєктувати навчальні осередки у класі спільно з молодшими школярами з урахуванням їхніх вікових особливостей, інтересів і потреб, забезпечувати дотримання вимог безпеки життєдіяльності, санітарії та гігієни, створювати психологічно комфортні умови освітнього процесу.

ПРН-14. Забезпечувати індивідуальний і диференційований розвиток здобувачів початкової освіти з особливими освітніми потребами відповідно до їхніх можливостей.

ПРН-15. Здійснювати профілактичні заходи щодо збереження життя та фізичного й психічного здоров'я здобувачів початкової освіти, надавати їм домедичну допомогу (за потреби), планувати та реалізовувати заходи щодо попередження і протидії булінгу

та різних проявів насильства чи будь-якої з форм дискримінації серед учнів початкової школи й інших учасників освітнього процесу.

Soft skills:

- комунікативні уміння й навички – готовність до вільної комунікації з учасниками освітнього процесу, вміння аргументувати, переконувати та захищати власні думки й переконання;
- аналітичне та критичне мислення – вміння/здатність знаходити і структурувати матеріал, встановлювати взаємозв'язки між окремими елементами, визначати головну та другорядну інформацію;
- когнітивна гнучкість – здатність швидко адаптуватися до змін, успішно вирішувати нові виклики, проблеми;
- емоційний інтелект – ментальні здібності, які беруть участь в усвідомленні і розумінні власних емоцій, емоцій навколишніх (дітей, батьків, колег) та вміння керувати емоціями;
- креативність, оригінальність та ініціативність – здатність генерувати інноваційні ідеї, знаходити оригінальні творчі рішення, уміння вільно мислити;
- уміння працювати в команді – налагоджувати ефективну співпрацю в групі, мікрогрупі для досягнення спільної мети;
- лідерські якості – сукупність умінь, навичок, рис характеру, визнання високих результатів у діяльності, що забезпечують успіх.

Методи навчання студентів

I. Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності.

За джерелом інформації: словесні: лекція (традиційна, проблемна) із застосуванням комп'ютерних інформаційних технологій (PowerPoint - Презентація), пояснення, розповідь, бесіда. Наочні: спостереження, ілюстрація, демонстрація. Практичні: практичні роботи.

За логікою передачі і сприймання навчальної інформації: індуктивні, дедуктивні, аналітичні, синтетичні.

За ступенем самостійності мислення: репродуктивні, пошукові, дослідницькі.

За ступенем керування навчальною діяльністю: під керівництвом викладача; самостійна робота студентів: з книгою; виконання індивідуальних навчальних проектів.

II. Методи стимулювання інтересу до навчання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності: навчальні дискусії; створення ситуації пізнавальної новизни; створення ситуацій зацікавленості (метод цікавих аналогій тощо).

Методи контролю успішності студентів

У процесі оцінювання навчальних досягнень студентів застосовуються такі методи:

Методи усного контролю: індивідуальне опитування, фронтальне опитування.

Методи письмового контролю: письмове тестування.

Методи комп'ютерного контролю: тестові програми.

Методи самоконтролю: уміння самостійно оцінювати свої знання, самоаналіз.

Педагогічний контроль здійснюється з дотриманням вимог об'єктивності, індивідуального підходу, систематичності і системності, всебічності та професійної спрямованості контролю.

Використовуються методи усного і письмового контролю, які мають сприяти підвищенню мотивації студентів-майбутніх фахівців до навчально-пізнавальної діяльності.

Контроль знань та вмінь студентів з дисципліни «Методика навчання соціальної і здоров'язбережувальної освітніх галузей» здійснюють шляхом, виконання тестових завдань, написання есе, контрольних робіт, складання конспектів уроків, виконання проєктів.

З метою формування компетенцій широко впроваджуються інноваційні методи навчання, що забезпечують комплексне оновлення традиційного педагогічного процесу, а саме, комп'ютерна підтримка навчального процесу, впровадження інтерактивних методів навчання (робота в малих групах, мозковий штурм, ситуативне моделювання, опрацювання дискусійних питань, тощо). Саме останні використовуються в досвіді прийняття рішень стосовно вибору способу здоров'язбережувальної діяльності на уроках у початковій школі. Отримання студентами опосередкованого і безпосереднього досвіду взаємодії відбувається під час лекційного навчання, практичних робіт та виробничої практики.

Основні терміни і поняття курсу: здоров'я, здоровий спосіб життя, валеологія, безпечне середовище, здоров'язбережувальні технології, валеологічна культура, культура здоров'я, індивідуальне здоров'я, психічне здоров'я, фізичне здоров'я, соматичне здоров'я, морально-духовне здоров'я, соціальне здоров'я, працездатність, втома, перевтома, естетотерапія, аеротерапія, арт-терапія, пісочна терапія, кольоротерапія, світлотерапія, геліотерапія, казкотерапія, звукотерапія, музикотерапія, сміхотерапія та ін.

Пререквізити ОК базуються на знаннях, навичках й уміннях, котрі засвоєнні під час опрацювання завдань ОК: «Вступ до спеціальності», «Педагогіка загальна», «Теорія і методика виховання в початковій школі», «Психологія загальна», «Психологія вікова та педагогічна», «Основи природознавства», «Основи екології», «Безпека життєдіяльності», «Методика навчання природничої освітньої галузі», «Методика навчання громадянської та історичної освітніх галузей», фахові методики початкової освіти, проходження здобувачами освіти різних видів практики та ін.

Постреквізити: знання, навички й уміння, котрі отримує здобувач вищої освіти в ході засвоєння ОК, стануть необхідною основою для вивчення інших фахових методик початкової освіти, результативного написання курсової роботи з фахових методик початкової освіти, успішного проходження різних видів практики, складання атестаційного іспиту.

Міждисциплінарні зв'язки: навчальна дисципліна «Методика навчання соціальної та здоров'язбережувальної освітніх галузей» враховує попередню підготовку студентів із навчальних курсів з педагогіки, психології та фахових методик початкової

освіти. Викладання курсу органічно пов'язане з навчальними дисциплінами фундаментальної та науково-природничої фахової підготовки як «Методика навчання природничої освітньої галузі», «Основи медичних знань», «Анатомія і фізіологія», «Основи валеології» та ін.

Політика курсу.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 90 години / 3 кредити ECTS, із них 18 годин – лекції, 18 годин – практичні заняття, 54 години – самостійна робота. Вивчення предмету закінчується складанням заліку.

Присутність студентів на практичних заняттях, контрольній роботі та заліку є обов'язковою. У процесі написання підсумкової контрольної роботи неприпустимими є плагіат та списування. Обов'язковим для отримання допуску до заліку є виконання практичних занять, написання контрольної роботи та виконання самостійної роботи. Якщо студент пропустив практичне заняття, необхідно виконати всі практичні завдання, передбачені даним заняттям, пройти тестування та отримати відповідну оцінку. Лекційні заняття не відпрацьовуються, але знання лекційного матеріалу обов'язкове. Лекції, тестові завдання, завдання для самостійної роботи, а також додаткові ресурси для засвоєння змісту курсу є доступними в КласРумі.

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «МЕТОДИКА НАВЧАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ І ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОЇ ОСВІТНІХ ГАЛУЗЕЙ»

Змістовий модуль № 1. Особливості вивчення змісту соціальної та здоров'язбережної освітніх галузей Державного стандарту початкової освіти.

1.1. Вступ. Мета і завдання соціальної та здоров'язбережувальної освітньої галузі відповідно Державного стандарту початкової освіти. Характеристика нормативних документів.

1.2. Валеологічні основи процесу навчання в Новій українській школі. Зміст і особливості здоров'язберігаючої діяльності вчителя початкових класів.

1.3. Теоретичні основи методики викладання соціальної та здоров'язбережувальної освітніх галузей. Характеристика основних змістових ліній соціальної та здоров'язбережувальної освітніх галузей.

1.4. Зміст навчального матеріалу з соціальної та здоров'язбережувальної освітньої галузі в початкових класах. Змістові лінії здоров'язбережувальної та соціальної галузі. Принципи відбору і структурування навчального матеріалу з «Методика навчання освітньої галузі «Соціальна і здоров'язбережувальна».

1.5. Психолого-педагогічні основи побудови методичної системи навчання соціальної і здоров'язбережувальної освітніх галузей.

1.6. Методи та методичні прийоми при вивченні ОК Методика навчання освітньої галузі «Соціальна і здоров'язбережувальна». Інтерактивні методи навчання при вивченні освітньої галузі «Соціальна і здоров'язбережувальна».

1.7. Формування соціальної та здоров'язбережувальної компетентностей молодших школярів. Методичні вимоги до формування в молодших школярів основ знань зі здоров'язбереження та соціальних комунікацій

1.8. Методичні вимоги до вивчення змістової лінії “Безпека”. Методичні вимоги до вивчення змістової лінії “Здоров’я”. Методичні вимоги до вивчення змістової лінії «Добробут».

1.9. Сучасний урок інтегрованого курсу “Я досліджую світ” в початковій школі (соціальна і здоров'язбережувальна складові). Особливості організації та проведення інтегрованих занять в контексті вивчення соціальної та здоров'язбережувальної освітньої галузі. Розробка плану-конспекту інтегрованого уроку з теми «Здорова поведінка та корисні звички, їх вплив на збереження здоров’я».

1.10. Проектна діяльність при формуванні соціальних і здоров'язбережувальних уявлень і понять в учнів початкових класів.

1.11. Добір наочності та обладнання та мотивація доцільності їх застосування з соціальної та здоров'язбережувальної освітньої галузі.

1.12. Формування готовності майбутніх вчителів початкових класів до викладання соціальної та здоров'язбережувальної освітньої галузі. Організації діяльності вчителя щодо освітнього процесу в початковій школі.

Змістовий модуль № 2. Система здоров'язбережувальної діяльності початкової школи в контексті НУШ.

2.1. Загальна характеристика шкільних факторів ризику, що впливають на здоров'я дітей.

2.2. Особливості уявлень про фізичне, психічне та соціальне здоров’я учнів та їх збереження.

2.3. Біологічний ритм, працездатність, фактори, що впливають на працездатність. Врахування природних біологічних ритмів у процесі організації навчальної діяльності молодших школярів. Втома, ознаки та шляхи подолання втоми.

2.4. Сучасні підходи до створення здоров'язбережувального освітнього середовища в початковій школі. Організація діяльності вчителя щодо збереження фізичного, психічного та соціального здоров’я учнів.

2.5. Здоров'язберігаючі педагогічні технології в початковій школі. Методика проведення хвилинок здоров’я. Методика проведення ігор-енерджайзерів для формування соціальної компетентності школярів. Характеристика заходів щодо здоров'язбереження молодших школярів у ГПД, гуртковій роботі.

2.6. Можливості використання аеротерапії, арттерапії та пісочної терапії у навчально-виховному процесі ЗОШ. Методичні основи використання казкотерапії в умовах початкової школи. Методичні основи використання кольоротерапії та світлотерапії в умовах початкової школи.

2.7. Позакласна робота з формування здоров'язбережувальної компетентності молодшого школяра. Розробка та презентація позакласного заходу з теми «Здоров'я».

2.8. Технології навчання соціальної та здоров'язбережувальної освітньої галузі. Технологія створення портфоліо з курсу «Я досліджую світ».

Критерії оцінювання знань і вмінь студентів з методики навчання соціальної і здоров'язбережувальної освітніх галузей

№ п/п	Нормована стобальна університетська шкала за КМС	Національна шкала	Критерії оцінювання
1	90–100	відмінно – високий рівень сформованості загальних і фахових компетентностей, програмних результатів навчання	Здобувач освіти: - дає правильні, точні, повні ґрунтовні відповіді, підкріплені прикладами і презентацією власної позиції; - демонструє високий рівень знань навчальної програми з методики навчання соціальної і здоров'язбережувальної освітніх галузей в початковій школі, отримані у процесі аудиторної, самостійної та індивідуальної роботи; - орієнтується в системі методичних понять, науково правильно їх тлумачить; - використовує сучасну наукову термінологію; - методично грамотно розв'язує запропоновані завдання; - творчо підходить до виконання завдань; - вичерпно розкриває актуальні питання сучасної методики навчання соціальної і здоров'язбережувальної освітніх галузей в початковій школі, пов'язує їх із суміжними дисциплінами; - володіє сучасними технологіями навчання молодших школярів соціальної і здоров'язбережувальної освітніх галузей; - методично грамотно розробляє конспекти уроків та позаурочних заходів з соціальної і здоров'язбережувальної освітніх галузей; - виконує всі завдання самостійної та індивідуальної роботи вчасно і якісно; - дотримується високої культури мовлення.

2	82–89	добре – достатній рівень сформованості загальних і фахових компетентностей, програмних результатів навчання	Здобувач освіти: - володіє достатньо високим рівнем знань із методики навчання соціальної і здоров'язбережувальної освітніх галузей, дає відповідь на питання в основному повну, змістовну, підкріплену прикладами і власними судженнями; вміє зіставляти та узагальнювати навчальну інформацію; - розкриваючи питання, демонструє теоретичні знання, у цілому правильно використовує наукову термінологію, проте допускає несуттєві неточності, нечітко обґрунтовує власні думки; - добре орієнтується в системі методичних понять, але припускається поодиноких неістотних помилок у їх тлумаченні; - моделює на достатньому рівні плани-конспекти уроків, позаурочних заходів, використовуючи варіативні форми, методи і прийоми; - під час виконання завдань методичного характеру, зокрема розроблення конспектів уроків та позаурочних занять з соціальної і здоров'язбережувальної освітніх галузей, допускає незначні неточності; - володіє на достатньому рівні культурою мовлення.
3	74–81	добре – середньо-достатній рівень сформованості загальних і фахових компетентностей, програмних результатів навчання	Здобувач освіти: - дає відповідь на питання курсу недостатньо повну, але в цілому змістовну, підкріплену прикладами і власними судженнями; - добре володіє теоретичними знаннями з методики навчання соціальної і здоров'язбережувальної освітніх галузей у початковій школі, отриманими у процесі аудиторної, самостійної та індивідуальної роботи, використовує наукову термінологію; - орієнтується в системі методичних понять, але припускається поодиноких неістотних помилок у їх тлумаченні; - розкриває правильно окремі актуальні питання методики навчання соціальної і здоров'язбережувальної освітніх галузей, пов'язує їх із суміжними дисциплінами; - під час виконання завдань методичного характеру, зокрема розроблення конспектів уроків та позаурочних занять з соціальної і

			здоров'язбережувальної освітніх галузей, допускає неістотні помилки; - володіє окремими сучасними технологіями навчання молодших школярів соціальної і здоров'язбережувальної освітніх галузей; - виконав не менше як 75 % завдань самостійної та індивідуальної роботи; - у цілому дотримується норм літературної мови.
4	64–73	задовільно – середній рівень сформованості загальних і фахових компетентностей, програмних результатів навчання	Здобувач освіти: - дає неповну відповідь на основні питання курсу, не підкріплює її прикладами; - показує середній рівень знань матеріалу з основних тем курсу, викладає його поверхово; - ключові питання розкриває неповно, відтворює коротко матеріал основного посібника або за конспектом лекції; - не вміє грамотно проаналізувати зміст шкільної програми з соціальної і здоров'язбережувальної освітніх галузей; - помиляється у визначенні базових методичних понять, у використанні наукової термінології; - незнайомий із сучасними технологіями, які застосовуються у процесі навчання учнів початкових класів соціальної і здоров'язбережувальної освітніх галузей, та їх використанням у практичній діяльності; - допускає істотні помилки у розв'язанні конкретних методичних завдань; - не може продемонструвати творчий підхід до розв'язання завдань, пов'язаних із навчанням учнів соціальної і здоров'язбережувальної освітніх галузей; - виконує більше половини завдань самостійної та індивідуальної роботи; - під час розроблення конспектів уроків допускає методичні помилки; - володіє на середньому рівні культурою мовлення.
5	60–63	задовільно – рівень сформованості загальних і фахових компетентностей, програмних результатів	Здобувач освіти: - володіє загальними теоретичними відомостями з методики навчання соціальної і здоров'язбережувальної освітніх галузей; - виявляє знання й розуміння основних положень дисципліни, але матеріал викладає неповно; - допускає значну кількість помилок у формулюваннях, визначеннях понять і термінів із

		навчання нижче середнього	методики навчання соціальної і здоров'язбережувальної освітніх галузей; - не завжди може відповідь підтвердити прикладами; - припускається помилок у процесі виконання практичних завдань, не завжди користується науковою термінологією; - допускає значну кількість методичних помилок у процесі розроблення конспектів уроків з соціальної і здоров'язбережувальної освітніх галузей; - виконує більше половини завдань самостійної та індивідуальної роботи, але поверхово висвітлює матеріал.
6	35–59	незадовільно – низький рівень сформованості загальних і фахових компетентностей, програмних результатів навчання	Здобувач освіти: - виявляє незнання теоретичного матеріалу з методики навчання соціальної і здоров'язбережувальної освітніх галузей або демонструє поверхове його висвітлення, не наводить відповідних прикладів; - неповно розкриває ключові питання, використовує при цьому інформацію переважно з конспекту лекцій; - помиляється у визначенні методичних понять, не знає більшості визначень, не використовує наукової термінології; - незнайомий із сучасними технологіями, які застосовуються у процесі навчання учнів початкових класів соціальної і здоров'язбережувальної освітніх галузей, не використовує їх у практичній діяльності; - допускає істотні помилки у розв'язанні конкретних методичних завдань, складанні конспектів уроків та позаурочних занять; - відсутній творчий підхід у вирішенні практичних завдань навчання молодших школярів мови; - не виконує більше половини завдань самостійної та індивідуальної роботи; - методично неграмотно розробляє конспекти уроків з соціальної і здоров'язбережувальної освітніх галузей; - виявляє низьку культуру мовлення.
7	1–34	незадовільно – дуже низький рівень сформованості загальних і	Здобувач освіти: - на елементарному рівні володіє загальними теоретичними відомостями з методики навчання соціальної і здоров'язбережувальної освітніх галузей;

		фахових компетентностей, програмних результатів навчання	- не знає визначень методичних понять, не використовує наукової термінології; - не може робити самостійні висновки, узагальнення; - не завжди може елементарно розкрити питання під час відповіді; - не усвідомлює методи, прийоми, засоби організації освітньої діяльності на уроках соціальної і здоров'язбережувальної освітніх галузей; - допускає істотні помилки у розв'язанні конкретних методичних завдань; - незнайомий із сучасними технологіями, які застосовуються у процесі навчання учнів початкових класів соціальної і здоров'язбережувальної освітніх галузей; - не виконує завдання для самопідготовки до практичних і лабораторних занять; - не виконує завдань самостійної роботи, індивідуальних творчих і науково-пошукових завдань; - виявляє низьку культуру мовлення.
--	--	--	--

Відповідність шкал оцінювання (національної та європейської (ECTS))

Оцінка ECTS	Середньозважений бал, що формує інтервальну шкалу	Національна оцінка	
1	2	3	
A	4,51-5,00	5	<i>Відмінно</i> – високий рівень володіння теоретичними знаннями й практичними вміннями
B	4,01-4,5	4	<i>Добре</i> – достатній рівень оволодіння знаннями навчального матеріалу, вміннями їх практичного впровадження
C	3,50-4,00	4	<i>Добре</i> – середньо-достатній рівень володіння теоретичним матеріалом та готовності до оперування набутими вміннями й навичками
D	2,83-3,43	3	<i>Задовільно</i> – середній рівень володіння теоретичними знаннями, практичними вміннями й навичками
E	2,51-2,75	3	<i>Задовільно</i> – рівень володіння теоретичним матеріалом, практичними вміннями й навичками визначається нижче середнього
FX	2,00-2,5	2	<i>Незадовільно</i> – низький рівень володіння навчальним матеріалом, студент не спроможний опанувати практичні вміння без додаткових занять з дисципліни

F	0,00-1,99	2	Незадовільно – низький рівень знань із дисципліни, відсутність практичних умінь і навичок, що є підставою для повторного вивчення дисципліни
---	-----------	---	--

Питання до заліку

1. Освітній компонент «Методика навчання соціальної та здоров'язбережувальної освітньої галузі» в системі професійної підготовки вчителя початкової школи.
2. Предмет і завдання методики навчання соціальної та здоров'язбережувальної освітньої галузі.
3. Соціальна і здоров'язбережувальна освітня галузь в контексті Державного стандарту початкової освіти (2019 р.).
4. Соціальна та здоров'язбережувальна освітня галузь у змісті типових освітніх програм початкової школи.
5. Наскрізні освітні лінії (екологічна безпека, охорона і здоров'я, громадянська відповідальність) у контексті вивчення соціальної та здоров'язбережувальної освітньої галузі в початковій школі.
6. Зв'язок методики навчання соціальної та здоров'язбережувальної освітньої галузі із іншими галузями.
7. Місце навчального ОК «Методика навчання соціальної та здоров'язбережувальної освітньої галузі» в системі професійної підготовки вчителя початкової школи.
8. Державний стандарт початкової освіти про мету соціальної та здоров'язбережувальної освітньої галузі; характеристика соціальної та здоров'язбережувальної освітньої лінії.
9. Вимоги до обов'язкових результатів навчання здобувачів освіти з соціальної та здоров'язбережувальної освітньої галузі (Додаток 8, 9 Державного стандарту початкової освіти).
10. Базовий навчальний план початкової освіти про місце соціальної та здоров'язбережувальної, освітньої галузі в системі загальноосвітньої підготовки молодших школярів (Додаток 12 до Державного стандарту початкової школи).
11. Наскрізні освітні лінії у контексті вивчення соціальної та здоров'язбережувальної освітньої галузі в початковій школі.
12. Характеристика соціального розвитку особистості в контексті вивчення соціальної освітньої галузі.
13. Чинники соціалізації учнів молодшого шкільного віку в контексті вивчення соціальної освітньої галузі.
14. Самосвідомість і соціальна компетентність молодшого школяра.
15. Вікові прояви соціальної компетентності молодшого школяра.

16. Актуальність громадянської освіти в Україні відповідно до Концепції розвитку громадянської освіти в Україні та Рекомендацій Європейського Парламенту та Ради (ЄС) про громадянську освіту.

17. Мета і завдання соціальної та здоров'язбережувальної освітньої галузі в сучасній школі.

18. Сутність та характеристика соціальної та здоров'язбережувальної компетентності молодшого школяра, її структура.

19. Сутність понять «здоров'я», «здоровий спосіб життя» в контексті вивчення здоров'язбережувальної освітньої галузі.

20. Види здоров'я та чинники, які впливають на здоров'я школярів в контексті вивчення здоров'язбережувальної освітньої галузі.

21. Здоров'язбережувальна компетентність та здоров'язбережувальна діяльність молодших школярів, їх сутність та складові.

22. Концепція Нової української школи, Державний стандарт початкової школи Типові програми для початкової школи про роль дорослого (педагога і батьків) в організації життєдіяльності учнів молодшого і шкільного віку щодо формування у них здоров'язбережувальної компетентності.

23. Поняття «типова програма». Види типових програм в контексті вивчення в контексті вивчення здоров'язбережувальної освітньої галузі.

24. Аналіз соціальної та здоров'язбережувальної освітньої галузі у змісті типових освітніх програм для початкової школи.

25. Зміст соціальної та здоров'язбережувальної, громадянської та історичної освітніх галузей у змісті типової освітньої програми для початкової школи «Я досліджую світ» (під керівництвом О. Я. Савченко).

26. Сутність соціальної та здоров'язбережувальної освітньої галузі в типовій програмі для початкової школи (під керівництвом Р. Б. Шияна).

27. Проблемне навчання в ході навчання соціальної та здоров'язбережувальної, освітньої галузі.

28. Головні умови успішності проблемного навчання соціальної та здоров'язбережувальної освітньої галузі.

29. Головні психолого-педагогічні цілі проблемного навчання. Форми проблемного навчання соціальної та здоров'язбережувальної освітньої галузі.

30. Інтегроване навчання в процесі навчання соціальної та здоров'язбережувальної освітньої галузі.

31. Ознаки інтегрованого уроку. Підготовка вчителя до інтегрованого уроку з соціальної та здоров'язбережувальної освітньої галузі.

32. Особливості організації та проведення інтегрованих занять в контексті вивчення соціальної та здоров'язбережувальної освітньої галузі.

33. Проєктне навчання в процесі навчання соціальної та здоров'язбережувальної освітньої галузі. 34. Методика організації творчого

проектування в початковій школі. Методи роботи на структурних одиницях проекту.

35. Класифікація методів навчання в контексті навчання соціальної та здоров'язбережувальної освітньої галузі в умовах НУШ.

36. Прийоми та засоби формування соціальної та здоров'язбережувальної, освітньої галузі на уроках початкової школи в умовах НУШ.

37. Інтерактивні технології навчання в процесі вивчення соціальної та здоров'язбережувальної освітньої галузі.

38. Критерії відбору методів навчання в початковій школі в умовах НУШ.

39. Сутність методики навчання, технології навчання та педагогічних технологій.

40. Принципи організації та зміст роботи з молодшими школярами з формування у них соціальної та здоров'язбережувальної компетентності.

41. Новітні технології в організації освітнього процесу початкової школи задля формування соціальної та здоров'язбережувальної компетентності школярів.

42. Основні вимоги до реалізації змістової лінії «Я – Людина» відповідно до Типової програми початкової школи.

43. Програмові вимоги щодо формування ідентичності та громадянської (соціальної, здоров'язбережувальної) компетентності в межах змістової лінії «Я – Людина».

44. Підручники та інші додаткові дидактичні матеріали про формування ідентичності та громадянської (соціальної, здоров'язбережувальної) компетентності учнів в межах змістової лінії: «Я – Людина»

45. Програмові вимоги щодо формування громадянської, соціальної та здоров'язбережувальної компетентності молодших школярів в межах змістової лінії «Я серед людей».

46. Підручники та інші додаткові дидактичні матеріали для формування соціальної компетентності молодших школярів в межах змістової лінії «Людина серед людей» / «Я серед людей».

47. Розуміння культури, власної національності, свого походження в контексті вивчення ОК.

48. Базові компетентності вчителя початкових класів. Вимоги до вчителя в процесі навчання соціальної та здоров'язбережувальної освітньої галузі.

49. Принципи відбору і послідовності вивчення навчального матеріалу з соціальної та здоров'язбережувальної освітньої галузі в початковій школі.

50. Методологічні основи методики викладання соціальної та здоров'язбережувальної освітньої галузі.

51. Поняття методу навчання у викладанні соціальної та здоров'язбережувальної освітньої галузі. Цілісний підхід до методу. Методи і прийоми у структурі методів навчання.

52. Планування та структурування змісту курсу соціальної та здоров'язбережувальної освітньої галузі.
53. Особливості змістового забезпечення соціальної та здоров'язбережувальної освітньої галузі.
54. Основні організаційні форми навчального процесу соціальної та здоров'язбережувальної освітньої галузі.
55. Принципи відбору змісту і побудови шкільного курсу «Я досліджую світ».
56. Реалізація індивідуального та диференційованого підходу до вивчення громадянської та історичної освітньої галузі.
57. Використання наочних посібників у процесі застосування словесних методів навчання у змісті соціальної та здоров'язбережувальної освітньої галузі.
58. Самостійна робота молодших школярів у процесі вивчення соціальної та здоров'язбережувальної освітньої галузі.
59. Практичні методи навчання при вивченні курсу «Я досліджую світ», їх характеристика.
60. Ігрова діяльність у процесі вивчення соціальної та здоров'язбережувальної освітньої галузі.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Основна література

1. Антонова О.Є., Поліщук Н.М. Підготовка вчителя до розвитку здоров'язбережувальної компетентності учнів: монографія. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І.Франка, 2016. 248 с.
2. Бардов В.Г. Загальна гігієна та екологія людини. Вінниця: Нова книга, 2002. 216 с.
3. Бібік Н.М. Нова українська школа: посібник для вчителя / за заг. ред. Н. М. Бібік. Київ : Літера ЛТД, 2018. 160 с.
4. Бібік Н. М. Соціалізація молодших школярів у взаємозв'язку урочної та позаурочної діяльності: методичний посібник. Київ : КОНВІ ПРИНТ, 2020. 104 с
5. Богданова А. С. Формування навичок здорового способу життя - зміст та мета навчально-виховного процесу в школі: посібн. для слухачів курсів підвищення кваліфікації. Луганськ, 2006.
6. Богініч О.П. Сутність здоров'язберігаючого середовища у життєдіяльності дітей дошкільного віку. *Вісник Прикарпатського університету. Педагогіка. Випуск XVII- XVIII*. Івано-Франківськ: ПНУ ім. В. Стефаника, 2008. С. 191–199.
7. Богініч, О. Здоров'я та фізичний розвиток дитини : (реалізація завдань освітньої лінії «Особистість дитини»). *Дошкільне виховання*. 2012. № 9. С. 3-7.

8. Богосвятська А. «Ранок» і «вечір» уроку як гармонійна зміна природних психофізіологічних фазових станів дитини. Зарубіжна література в школах України. 2016. № 10. С. 10-18.
9. Ващенко О. Години здоров'я в початковій школі. К.: Шк. світ, 2007. – 128 с.
10. Ващенко О.М. Організація і методика здоров'язбережувальної діяльності молодших школярів. Перший цикл навчання: 1-2 класи: Навч.- метод. посіб. / Уклад. О.М. Ващенко, Л.В. Романенко, К.А. Романенко; за заг. ред. О.М. Докукіної. К.: Літера, 2017. 128 с.
11. Ващенко О.М. Організація і методика здоров'язбережувальної діяльності молодших школярів. Другий цикл навчання: 3-4 класи: Навч.- метод. посіб. / Уклад. О.М. Ващенко, Л.В. Романенко, К.А. Романенко; за заг. ред. О.М. Докукіної. К.: Літера, 2017. 80 с.
12. Ващенко О. М. Школа соціально адаптованої особистості. *Школа здоров'я. Здоров'я та фізична культура*. 2012. № 18 (258). С. 4–10.
13. Ващенко О., Свириденко С. Організація здоров'язберігаючої діяльності початкової школи. *Початкова освіта*. 2005. № 46. С. 2-4.
14. Воронцова Т.В., Пономаренко В.С., Сащенко Л.В., Савченко В.А. Основи здоров'я. 2 клас: посібник для вчителя. Київ: Видавництво «Алатон», 2013. 134 с.
15. Вчитель вчителю, учням та батькам. Основи здоров'я [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://teacher.at.ua/publ/prezentaciji/osnovi_zdorov_39_ja/74.
16. Гончаренко М.С., Бойчук Ю.Д. Екологія людини. Суми: ВТД «Університетська книга», 2008. 391 с.
17. Грицай Н. Б. Методика навчання соціальної і здоров'язбережувальної освітніх галузей (у початковій школі). Курс лекцій. Рівне, 2017. 35 с.
18. Губарєва Д.В. Формування соціальної компетентності молодших школярів засобами проєктної діяльності : дис. докт. філософ. за спец. 011 Освітні, педагогічні науки. Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова. Київ, 2021. 296с.
19. Даценко І.І. Гігієна і екологія людини: навч. посібник. Львів: Афіша, 2000. 248 с.
20. Державний стандарт початкової освіти: затв. постановою Кабінету Міністрів України від 21.02.2018 № 87 (у редакції постанови Кабінету Міністрів України від 24.07.2019 № 688). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/688-2019-p#Text>.
21. Димань Т.М. Екологія людини: підручник. Київ: ВЦ «Академія», 2009. 376 с.
22. Енциклопедія педагогічних технологій та інновацій /Автор-укладач Н.П.Наволокова. Харків : Вид. група «Основа», 2011.
23. Желібо Є.П., Зацарний В.В. Роль біоритмів у забезпеченні життєдіяльності людини. Безпека життєдіяльності: підручник. Київ: Каравела, 2007. 169 с.
24. Життєва компетентність особистості: від теорії до практики: наук.-метод. посібн. / За наук. ред., І. Г. Єрмакова. Запоріжжя: Центрiон, 2005. 224с.

25. Закон України Про освіту. Прийняття від 05.09.2017 URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>Залеський І.І., Клименко М.О. Екологія людини: підручник. К.: Академія, 2005. 288 с.

26. Ілійчук Л.В. Педагогічні умови використання арт-терапії в освітньо-виховному просторі початкової школи. Наукові записки Ніжинського державного університету ім. М.Гоголя. Психологопедагогічні науки. 2016. № 2. С. 114-118.

27. Іонова О. М. Функції шкільної освіти і здоров'я дитини. Валеологія : сучасний стан, напрямки та перспективи розвитку : *Матеріали III Міжнар. наук.-практ. конф.* Харків : ХНУ, 2005. Т.1. С. 98–103.

28. Кириленко Л.Г., Власенко Н.В. Визначення пріоритетності кольоротерапії у формуванні основ здоров'язбережувальної компетентності дітей. Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. 2014. № 2 (36). С. 429-436.

29. Коваль, Н. Навчання «Соціальної і здоров'язбережувальної освітніх галузей» молодших школярів на засадах компетентнісного підходу: проблема реалізації компетентнісного підходу в процесі навчання «Соціальної і здоров'язбережувальної освітніх галузей» в початковій школі. *Початкова школа*. 2012. №9. С. 1-6.

30. Коваленко В.В. Формування соціальної компетентності молодших школярів засобами інформаційно-комунікаційних технологій : посібник / за наук. ред. проф. М. П. Лещенко. К., 2017. 192 с.

31. Кондратюк С.М. Інтегрований підхід до формування у молодших школярів здорового способу життя: здоро'язбережувальне виховання: навч. посіб. Суми: СумДПУ імені А. Макаренка, 2013. 191с.

32. Кондратюк С.М., Павлущенко Н.М. Працездатність учня. Основи здоров'я. 1-4 класи: матеріали до уроків: навч. посіб. Суми: СумДПУ імені А.С.Макаренка, 2013. 162 с.

33. Конституція України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>

34. Концепція формування позитивної мотивації на здоровий спосіб життя у дітей та учнівської молоді, затверджена наказом Міністерства освіти і науки України від 21.07.2004 № 605 (зі змінами). [Електронний ресурс]. Режим доступу: [http:// kts-osvita.org.ua/files/nakaz/](http://kts-osvita.org.ua/files/nakaz/)

35. Коршок С. І. Впровадження здоров'язберігаючих технологій у навчально-виховний процес. *Психологічна газета*. 2010. №7. С. 3–8.

36. Крамаренко А. Методика навчання природничої, громадянської та історичної освітніх галузей у початковій школі : навч. посіб. для студ. вищ. пед. навч. закладів ОПП «Початкова освіта». Мелітополь: Видавничий будинок Мелітопольської міської друкарні, 2020. 420 с.

37. Кулакова Л.М. Формування соціальної компетентності молодших школярів в умовах освітньо-виховного процесу. Наукові записки Національного університету «Острозька академія», серія «Психологія», № 14, січень, 2022 р С. 65-73

38. Левченко В. В. Розвиток соціальної компетентності як здатності до взаємодії учнів молодшого шкільного віку». Розвивальна програма / Автор-упорядник В. Левченко. Кременчук, 2020. 57с.

39. Локаєва Г.В. Можливості використання музикотерапії в загальноосвітніх закладах. Мистецтво та освіта. 2016. № 4. С. 7-11.
40. Методичний poradник: форми і методи навчання / Автор-укладач Б. О. Житник. Х.: Вид. група «Основа», 2005. 128 с.
41. Микитюк О.М., Злотін О.З., Бровдій В.М. Екологія людини: підручник. Х.: «ОВС», 2004. 254 с.
42. Митіна О. П. Здоров'язберігаючі технології сьогодні і завтра. *Початкова школа*. 2006. № 6. С. 56-59.
43. Міжгалузева комплексна програма «Здоров'я нації». Затверджена Постановою Кабінету Міністрів України від 10 січня 2002 р. (зі змінами). Київ: МОЗ України, 2002. 86 с.
44. Мірошніченко Т.В. Навчально-виховний потенціал педагогічної пісочниці у змісті професійної підготовки педагога. Витоки педагогічної майстерності: збірник наукових праць. Полтава, 2011. С. 218-223.
45. Молицька М. Терапевтичні казки. Львів: Свічадо, 2009. 200 с.
46. Нісімчук А.С., Падалка О.С., Шпак О.Т. Сучасні педагогічні технології: навч. посібник. Київ, 2000.
47. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи. МОН, 2016. URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>
48. Нова українська школа: poradник для вчителя / Під заг. ред. Бібік Н. М. К.: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2017. 206 с.
49. Нова українська школа: poradник для вчителя / за заг. ред. Н. М. Бібік. Київ : Літера «ЛТД», 2019. 208 с.
50. Нова українська школа: poradник для вчителя / Під заг. ред. Бібік Н. М. Київ : ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2017. 206 с.
51. Новікова Т. М. Здоров'язберігаючі технології у початковій школі. *Початкове навчання та виховання*. 2006. № 2. С. 19 - 20.
52. Новікова Т. М. Розвивальне навчання та формування ключових компетентностей дітей. Початкова освіта. 2008. № 41.
53. Омельченко С. О. Педагогіка здоров'я: навч. посіб. Словянськ: Вид.центр СДПУ, 2009. 205 с.
54. Освітні технології: навч.-метод. посіб. / О. М. Пехота, А. З. Кіктенко, О. М. Любарська та ін.; Київ: А.С.К., 2001. 256 с.
55. Плахтій П.Д. Біоритми і режим дня дітей та підлітків. Основи шкільної гігієни і валеології. Теорія, практикум, тести: навч. посіб. Кам'янець-Подільський, 2009. 285 с.
56. Повна енциклопедія очищення та лікування організму / укладач І.Левашова. Донецьк: ТОВ «Глорія Трейд», 2010. 384 с.
57. Полулях А. В. Інновації у формуванні здорового способу життя школярів сучасного загальноосвітнього закладу. Вісник ЖДУ. Житомир, 2008. № 37. 285 с.
58. Пометун О. Енциклопедія інтерактивного навчання. Київ, 2007. 141 с. URL: https://nvk-licey.at.ua/_ld/0/2_BTn.pdf
59. Пометун О. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: наук.-

метод. посіб. За ред. О. І. Пометун. Київ: Вид-во А.С.К., 2004. 192 с.

60. Презлята Г. Здоровий спосіб життя: ідеї, пошуки, досвід: монографія. Ів.-Фр.: НАІР, 2013. 484 с.

61. Севрук А.І., Юніна Е.А. Здоров'язберігаючі заняття. *Шкільні технології*. 2004. № 2. С. 200-207.

62. Скрипник І.М. Кольоротерапія: методичний посібник. Рівне, 2014. 147 с.

63. Сливка Л. Екологія дитинства: навчально-методичний посібник. Ів.-Фр.: НАІР, 2014. 164 с.

64. Сливка Л. Здоров'язбережувальна педагогіка: навч.-метод. посіб. Івано-Франківськ: видавець Кушнір Г.М., 2016. 200 с.

65. Сливка Л. Методика викладання соціальної і здоров'язбережувальної освітніх галузей в початкових класах: навч.-метод. посіб. Івано-Франківськ: НАІР, 2014. 204 с.

66. Сливка Л. Оздоровчі технології і техніки терапевтичного спрямування. Ів.-Фр., 2013. 94 с.

67. Словник термінів для учнів початкових класів: посіб. для загальноосвіт. навч. закл. / За наук. ред. М.С. Вашуленка (у співавт. Собко В.О., Демидчик Г.С., Ігнатенко О.В., Мозуль І.В. та ін.). КИЇВ :Видавничий дім «Освіта», 2016. 128 с.

68. Стрілецька Н.М., Ільченко О.О. Освітні технології формування здоров'язберігаючої компетентності молодших школярів на уроках інформатики: теоретичний аспект. Режим доступу: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2018/2.1/36.pdf>.

69. Сулима А.С. Методика навчання соціальної і здоров'язбережувальної освітніх галузей, валеології та проведення виховної роботи з формування мотивації до здорового способу життя: тексти лекцій: навчально-методичний посібник для студентів ступеня вищої освіти бакалавр освітньої програми Середня освіта. Здоров'я людини спеціальності 014 Середня освіта (Здоров'я людини). Вінниця: 2019. 182 с.

70. Сучасні здоров'язбережувальні технології : монографія / за загальною редакцією проф. Ю. Д. Бойчука. – Харків : Оригінал, 2018. – 724 с.

71. Сучасні методи групової роботи з учнями : науково-методичний посібник / укладачі : Буряк О. О., Кечик О. О. Харків : Друкарня Мадрид, 2020. 103 с/

72. Сучасні підходи викладання навчального предмета «Основи здоров'я» [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://journal.osnova.com.ua/download/40-0-16251.pdf>.

73. Теорія і практика арт-терапії: навчально-методичний комплекс / укл. І.В.Бабій. Умань, 2014. 75с.

74. Типова освітня програма, розроблена під керівництвом Савченко О. Я., 1–2 клас: затверджено наказом Міністерства освіти і науки України «Про затвердження типових освітніх та навчальних програм для 1–2 класів закладів загальної середньої освіти» від 21.03.2018 № 268 (у редакції наказу «Про затвердження типових освітніх програм для 1-2 класів закладів загальної середньої освіти» від 08.10.2019 № 1272). URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-1-4-klas/2019/11/1-2-dodatki.pdf>.

75. Типова освітня програма, розроблена під керівництвом Савченко О. Я., 3–4 клас: затверджено наказом Міністерства освіти і науки України «Про затвердження типових освітніх програм для 3–4 класів закладів загальної середньої освіти» від 27.12.2018 № 1461 (у редакції наказу «Про затвердження типових освітніх програм для 3–4 класів закладів загальної середньої освіти» від 08.10.2019 № 1273). URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-1-4-klas/2019/11/3-4-dodatki.pdf>.

76. Типова освітня програма, розроблена під керівництвом Шияна Р. Б., 1–2 клас: затверджено наказом Міністерства освіти і науки України «Про затвердження типових освітніх та навчальних програм для 1–2 класів закладів загальної середньої освіти» від 21.03.2018 № 268 (у редакції наказу «Про затвердження типових освітніх програм для 1–2 класів закладів загальної середньої освіти» від 08.10.2019 № 1272). URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-1-4-klas/2019/11/1-2-dodatki.pdf>.

77. Типова освітня програма, розроблена під керівництвом Шияна Р. Б., 3–4 клас: затверджено наказом Міністерства освіти і науки України «Про затвердження типових освітніх програм для 3–4 класів закладів загальної середньої освіти» від 27.12.2018 № 1461 (у редакції наказу «Про затвердження типових освітніх програм для 3–4 класів закладів загальної середньої освіти» від 08.10.2019 № 1273). URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-1-4-klas/2019/11/3-4-dodatki.pdf>.

78. Типові освітні програми для закладів загальної середньої освіти: 1–2 класи. Київ: «Освіта-Центр+», 2018. 240 с.

79. Типові освітні програми для закладів загальної середньої освіти: 3–4 класи. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1273729-19#Text>

80. Типовий перелік засобів навчання та обладнання для навчальних кабінетів початкової школи: затверджено наказом МОН від 07.02.2020 № 143. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0258-20#Text>.

81. Тітаренко С.А., Заяць Д.О. Покращення психічного здоров'я дітей дошкільного віку засобом сміхотерапії. Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Сер.: Педагогічні науки. Фізичне виховання та спорт. 2014. Вип. 118 (3). С. 273–275.

82. Федій О.А. Естетотерапія: навчальний посібник. К.: ЦУЛ, 2012. 304 с.

83. Федій О.А. Підготовка педагогів до використання засобів естетотерапії: теорія і практика: монографія. Полтава: ПНПУ імені В.Г.Короленка, 2009. 404 с.

84. Хвилинки здоров'я щодня. 1–2 класи. / упоряд. В.П. Порошук – Х.: Вид. група «Основа», 2018. – 222 [2]с. – (Серія «Нова українська школа»).

85. Хвилинки здоров'я щодня. 1–2 класи. / упоряд. В.П. Порошук – Х.: Вид. група «Основа», 2019. – 176 [2]с. – (Серія «Нова українська школа»).

86. Цись В. В. Здоров'язбережувальні педагогічні технології у початковій школі / В. В. Цись // Проблеми освіти: науковий збірник / [редколектив: І.О. Вакарчук та інші]. Київ. 2009. Випуск 59. С. 83–87.

87. Я досліджую світ : підруч. інтегр. курсу для 1 кл. закл. загал. серед. освіти (у 2-х част.) / О. Волощенко, О. Козак, Г. Остапенко. Київ : Світич, 2018.

Допоміжна література

1. Аналітичний звіт сучасний стан громадянської освіти в Україні / Іванюк І. В., Овчарук О. В., Терещенко А. Б. ГО «Об'єднання «Агенція розвитку освітньої політики», 2013. Режим доступу http://lib.iitta.gov.ua/844/1/civic_education.pdf.
2. Базима Н.В., Мороз О.В. Значення музикотерапії для розвитку мовлення у дітей з аутистичними порушеннями. Логопедія. 2013. № 3. С. 3-8.
3. Бакай С.Ю., Мартічан О.А. Музикотерапія та вокалотерапія у сучасному педагогічному процесі. Науковий часопис НПУ ім. М.П.Драгоманова. 2011. Вип. 14. С. 13-16.
4. Батищева Г. Музикотерапія як метод психокорекції. Психолог. 2005. № 14. С. 25-28.
5. Безклинська О., Миронова Т. Музикотерапія під час роботи з дітьми з особливими потребами. Позашкілля. 2014. № 12. С. 61-64.
6. Бех І., Вербицький В. Оновлення освіти: фокус на ранній вік. Освіта. 2017. 22 № 50-51.
7. Белуха С. Шлях до нової української школи. Дослідноекспериментальна та інноваційна діяльність навчального закладу. Директор школи. 2017. №19-20.
8. Бібік Н.М., Вашуленко М.С. Мартиненко В.О. Формування предметних компетентностей в учнів початкової школи: монографія: Київ: Педагогічна думка , 2014. 346 с.
9. Бойко А.Е. Використання арт-педагогічних технологій як засобу творчого самовираження молодших школярів у позашкільних навчальних закладах. Наукові записки Ніжинського державного університету ім. М. Гоголя. Психолого-педагогічні науки. 2014. № 5. С. 68-73.
10. Болсун С. Зовнішність учителя як компонент педагогічної техніки. Початкова школа. 2000. № 7. С. 48-50.
11. Ващенко О.М. Фізкультурно-оздоровчі заходи в режимі навчального дня молодшого школяра: Навч. метод. посібник / О.М. Ващенко, В.М. Єрмолова, Л.І. Іванова та ін. – Кам'янець-Подільський: Абетка, 2003. 192 с.
12. Ващенко О. Оздоровча робота на ГПД: методичний порадник / О. Ващенко, С. Свириденко // Початкова освіта. 2008. № 8. С. 3-11.
13. Ващенко О., Свириденко С. Готовність вчителя до використання здоров'язбережувальних технологій у навчально-виховному процесі. Здоров'я і фізична культура. 2006. № 8. С. 1-6.
14. Ващенко О., Свириденко С. Організація здоров'язберігаючої діяльності початкової школи. Початкова освіта. 2005. № 46. С. 2-4.
15. Гончаренко М.С., Бойчук Ю.Д. Екологія людини. Суми: ВТД «Університет. книга», 2008. 391 с.
16. Гречишкіна А., Коваленко Н. Пісочна психотерапія. Палітра педагога. 2010. № 5. С. 10-14.
17. Деркач О., Вацьо М. Впровадження елементів музичної терапії в навчальний процес підготовки майбутніх учителів початкових класів. Рідна школа. 2005. № 12. С. 54-56.

18. Дидактико-методичне забезпечення контролю та оцінювання навчальних досягнень молодших школярів на засадах компетентнісного підходу: монографія / Савченко О.Я., Бібік Н.М., Байбара Т.М., Вашуленко О.В., Коваль Н.С., Онопрієнко О.В. К.: Педагогічна думка, 2012. 192 с.
19. Димань Т.М. Екологія людини: підручник. К.: ВЦ «Академія», 2009. 376 с.
20. Дубинка Л., Хмарна А. Умови формування здоров'язбережувального освітнього простору в Школі сприяння здоров'ю. *Рідна школа*. 2012. № 7. С. 61-66.
21. Еколого-психологічні чинники сучасного способу життя: колективна монографія / за ред. Ю.М.Швалба. К.: Педагогічна думка, 2007. 276 с.
22. Єнгаличева І. Казкотерапія як один із методів корекційно-розвиваючої роботи з педагогічно занедбаними учнями. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Педагогіка. Соціальна робота. 2012. Вип. 25. С. 70-72.
23. Єфімова Є.М. Здоров'язбережувальні технології у контексті педагогічних досліджень. Проблеми фізичного виховання і спорту. 2010. № 1. С. 57-58.
24. Зростаємо в демократії. Плани уроків для початкових класів з освіти для демократичного громадянства та прав людини (ОДГ/ОПЛ) / [В. Вайдінгер, Р. Голлоб] / Під заг. ред. Р. Голлоб, П. Крапф та ін.; пер. з англ. та адапт. О. В. Овчарук; заг. ред. укр. версії Н. Г. Протасова. К: НАДУ, 2011, 154 с.
25. Іванова Л.І. Фізичне виховання учнів з відхиленнями у стані здоров'я: метод. посіб. / Л.І. Іванова. – К.: Літера ЛТД, 2012. – 320 с.
26. Інновації у вищій освіті: проблеми, досвід, перспективи : монографія / за ред. П. Ю. Сауха. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. Івана Франка, 2011. 444 с.
27. Костіков В.О. Переваги арт-терапії як засобу адаптації дітей молодшого шкільного віку до умов навчально-виховного процесу. Молодий вчений. 2015. № 5 (20). С. 104-107.
28. Мазуренко Л. Формування навичок здорового способу життя у молодших школярів в позаурочний час. / Л. Мазуренко. – К.: Шкільний світ, 2008. – 112 с.
29. МIRONЮК, І. Інтегрований урок читання та соціальної і здоров'язбережувальної освітніх галузей : (1 клас). *Початкова школа*. 2012. №7. С. 41.
30. Михайлишин Р. Метод проектів у початковій школі як педагогічна технологія. Вісник Львівського університету. Серія педагогічна. 2016. Вип. 30. С. 43–53.
31. Міжнародний пакт про громадянські права: позиція держави та погляд громадянського суспільства. Київ : Істина, 2007. 240с.
32. Музичук О.О. Казка як засіб розвитку особистісних цінностей молодших школярів. Проблеми сучасної психології. 2012. № 17. С. 34-37.
33. Муравська, Т. І. Ми – за здоровий спосіб життя. *Позакласний час*. 2012. №9-10. С. 104-105.
34. Навчаємо граючись: метод. посібник для вчителів фізичної культури загальноосвітніх навчальних закладів / В.М. Єрмолова, Л.І. Іванова, В.В. Деревянко. – К.: Літера ЛТД, 2012. – 208 с

35. Навчальна програма «Уроки стійкого розвитку. Моя щаслива планета» (програми курсів за вибором для ЗНЗ. Варіативна складова Типових навчальних планів. 1–4-і класи. Книга 4) Пометун О.І., Онопрієнко О. В., Цимбалару А. Д., Андрусенко І. В. / Мандрівець / Лист ПТЗО від 6.3.2014 № 14.1/12-Г-341. Пісочна терапія в роботі з дошкільниками / упоряд. Л.А.Шик, Н.І.Дикань, О.М.Гладченко, Ю.М.Черкасова. Харків: Вид. група «Основа», 2010. 127 с.
36. Побережна Г. Педагогічний потенціал музикотерапії. Мистецтво та освіта. 2008. № 2. С. 9-12.
37. Поступальський, Н. Ф. Експедиція в Країну Здоров'я. *Позакласний час*. 2012. №17-18. С. 20-21.
38. Природа рідного краю» Гра-квест для першокласників. Сучасна школа України. 2019. №1.
39. Сінельнікова Т.В., Ворнік Н.О. Діагностика та корекція агресивності молодших школярів методом казкотерапії. Наука і освіта. 2016. № 2-3. С. 10-15.
40. Сухорукова Г., Громнюк О. Кольори дитячих малюнків як джерело інформації про внутрішній світ та прихований стан дитини. Вісник Інституту розвитку дитини. Збірник наукових праць. 2009. Вип. 2. С. 53-59.
41. Ткаченко Т. Музикотерапія і її внесок в оздоровчу, виховну і моральну функцію молоді. Молодь і ринок. 2012. № 4 (87). С. 17-20.
42. Хитра З. М. Основи здоров'я : роб. зошит для 3 кл. загальноосвіт. навч. закл. / З. М. Хитра. Х.: ТОВ «Видавничий дім Весна», 2015. 64 с.
43. Яцук Г. Ф. Допитливим про основи здоров'я. Тернопіль: Астон, 2004. 152 с.
44. 15 ідей для роботи з дітьми. Сучасні форми роботи в школі. Шкільний світ. 2017. №3. с. 21.

Інтернет-ресурси

1. Календарний план. Основи здоров'я. 1 клас [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://pervoklassnik.at.ua/load/kalendarne_planuvannja/1_klas/kalendarnij_plan_osnovi_zdorov_ja_1_klas/12-1-0-25. – Мова: українська.
2. Календарний план. Основи здоров'я. 2 клас [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://pervoklassnik.at.ua/load/kalendarne_planuvannja/2_klas/kalendarnij_plan_osnovi_zdorov_ja_2_klas/13-1-0-23.
3. Ресурсний портал превентивної освіти (www.autta.org.ua)
4. Календарно-тематичне планування з соціальної і здоров'язбережувальної освітніх галузей для 3 класу [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://pervoklassnik.at.ua/load/kalendarne_planuvannja/3_klas/kalendarno_tematiczne_planuvannja_z_osnov_zdorov_39_ja_dlja_3_klasu/14-1-0-18.
5. Календарно-тематичне планування з соціальної і здоров'язбережувальної освітніх галузей для 4 класу [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://pervoklassnik.at.ua/load/kalendarne_planuvannja/4_klas/kalendarno_tematiczne_planuvannja_z_osnov_zdorov_39_ja_dlja_4_klasu/15-1-0-10. Мова: українська. <http://www.center-uspikh.com.ua>.

6. Концепція впровадження медіаосвіти в Україні (нова редакція) [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://ms.detector.media/mediaprosvita/mediaosvita/kontsepsiya_vprovadzhennya_mediaosviti_v_ukraini_nova_redaktsiya/
7. <https://tsn.ua/video/video-novini/zhati-pravilno-i-dovgo-v-ukrayini-nabiraye-populyarnosti-biohaking.html>
8. Портал «Всеосвіта». Режим доступу: <https://vseosvita.ua/library/valeologicni-osnovi-procesu-navcanna-u-pocatkovij-skoliopisati-perebig-procesiv-skilnoi-adaptacii-ta-dezadaptacii-molodsih-skolariv24986.html>
9. http://lib.iitta.gov.ua/844/1/civic_education.pdf.
10. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/710-2018-%D1%80#Text>.
11. <https://www.kmu.gov.ua/.../ukrainska-shkola-compressed.pdf>.

Офіційні сайти державних органів:

www.rada.gov.ua/laws- офіційний сайт Верховної Ради України
<http://nsj.gov.ua/ua/about/regulations/>- сайт Національної школи України
<https://www.kmu.gov.ua/ua/npasearch> - сайт Кабінету Міністрів України
<https://www.president.gov.ua/documents/all> - сайт Офіційного представництва президента України

Електронні бібліотеки:

<http://www.nbuv.gov.ua> — Національна бібліотека України
ім. В.І. Вернадського